

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE
CBU-SBED, 2023, 10 (4): 405-410

Palyatif Bakım ve Ağız Sağlığı: Bibliyometrik Çalışma

Palliative Care and Oral Health: Bibliometric Study

Yasemin Özer Güçlüel^{1*}, Neriman Zengin²

¹Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İstanbul/Türkiye

²Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Alibeyköy, İstanbul/Türkiye

e-mail: yasoozer@gmail.com, nerimanz@yahoo.com
ORCID: 0000-0003-3325-8502
ORCID: 0000-0002-1045-7288

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Yasemin Özer Güçlüel
Gönderim Tarihi / Received:30.09.2023
Kabul Tarihi / Accepted: 17.11.2023
10.34087/cbusbed.1369195

Öz

Bu çalışmada, palyatif bakım, ağız sağlığı ve hemşirelik bakımı ile ilgili yayınların bibliyometrik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Palyatif bakım ve ağız sağlığı ilişkisi konusunda "Web of Science Core Collection" veri tabanında yayınlanan araştırmalar bibliyometrik açıdan incelenmiştir. Araştırma, "palyatif bakım", "ağız sağlığı" ve "hemşirelik bakımı" ile ilgili 2003-2023 yılları arasında yayımlanan yayınları içermektedir. Araştırmanın verileri, 10-15 Ağustos 2023 tarihleri arasında Web of Science veri tabanı kullanılarak toplanmıştır. Anahtar kelime olarak "palyatif bakım", "ağız sağlığı", "hemşirelik bakımı" kullanılmıştır. Bu kapsamda 215 yayının VOSviewer programı aracılığı ile içerik analizi yapılmıştır. Çalışma kapsamında, Web of Science kategorisinde "palyatif bakım", "ağız sağlığı" ve "hemşirelik bakımı" kelimeleri ile yapılan taramada 215 çalışmanın yer aldığı, yayınlara 1191 yazarın katkıda bulunduğu, Miyashita M (n=8) tarafından konuya yönelik yapılan çalışma sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Palyatif bakım, ağız sağlığı ve hemşirelikle ilgili Amerika'da (n=64) ve İngiltere'deki (n=34) yayınların daha fazla olduğu, 2014 yılından itibaren araştırmalarda artan bir ivme olduğu ve yoğun şekilde 2021 yılında (n=25) yayınların yapıldığı, en sık kullanılan ve en fazla bağlantı bulunan anahtar kelimenin ise "palyatif bakım" olduğu sonuçları elde edilmiştir. Palyatif bakımda ve ağız sağlığı hakkında yapılan çalışmaların az olduğu, hemşirelik çalışmalarının sınırlı olduğu ve konu ile ilgili daha fazla çalışmanın yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ağız sağlığı, bibliyometrik analiz, hemşirelik bakımı, palyatif bakım

Abstract

This study aimed to conduct a bibliometric analysis of publications on palliative care, oral health and nursing care. Research published in the "Web of Science Core Collection" database on the relationship between cancer and oral care was examined bibliometrically. The research includes publications published between 2003 and 2023 on "palliative care", "oral health" and "nursing care". The data of the study was collected using the Web of Science database between 10-15 August 2023. "palliative care", "oral health", "nursing care" were used as keywords. In this context, content analysis of 215 publications was conducted through the VOSviewer program. Within the scope of the study, 215 studies were included in the search made with the words "palliative care", "oral health" and "nursing care" in the Web of Science category, 1191 authors contributed to the publications, and the number of studies on the subject by Miyashita M (n = 8) was higher. It was found to be excessive. There are more publications on palliative care, oral health and nursing in the USA (n = 64) and England (n = 34), there has been an increasing acceleration in research since 2014, and publications have been intensively published in 2021 (n = 25). Results showed that the most frequently used and most linked keyword was "palliative care". It was concluded that studies on palliative care and oral health are few, nursing studies are limited and more studies on the subject need to be done.

1. Giriş

Dünya Sağlık Örgütü'nün, genel sağlığın ayrılmaz parçalarından biri olarak işaret ettiği ağız sağlığı, palyatif bakım alan hastalarda da genel sağlığın önemli bir bileşeni olarak hastaların yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir [1,2,3]. Ağız sağlığı ilgili semptomlar yaşam sonuna yaklaştıkça artabilmekte ve bu durum bireylerin hem psikolojik hem fizyolojik yönden etkileyebilmektedir [3,4]. Bu nedenle palyatif bakım ünitelerinde takip edilen hastaların yaşam kalitesinin sürdürülmesinde ağız sağlığı önemli bir yer tutmaktadır [1,2].

Palyatif bakım ünitelerinde yatan bireylerde kullanılan ilaçlar, radyoterapi, kemoterapi tedavisi, sıvı alımındaki azlık gibi birçok faktör ağız sağlığı problemlerine yol açabilmektedir [2,5,6]. Ağız sağlığı sorunları uygulanan tedavi ve hastadan kaynaklına özelliklere göre değişmekle [7,8] birlikte, palyatif bakımda kötü ağız hijyeni [9], ağız kuruluğu, orofasial ağrı ve oral mukozit sıklıkla karşılaşılan ağız sağlığı sorunları arasında sayılabilmektedir [2,5,6]. Bu sorunlardan biri olan oral mukozitler, şiddetli ağrı nedeniyle tedavi ve bakım sürecinin aksamasına neden olmaktadır [10-12].

Palyatif bakım alan hastada iyi bir ağız sağlığının sürdürülmesi oral mukozit ve solunum yolu enfeksiyonlarının oluşma riskini azaltırken [1,5,7,13], hastaların iyi bir şekilde oral beslenmesini, daha fazla farklı yiyeceklerin tadına bakabilmesini, çevresindekilerle etkili bir şekilde konuşmasını sağlar ve ağızdan kaynaklanabilecek ağrı ve acıyı azaltarak uyku kalitesini ve konforunun artırılabilir [2,13]. Özellikle uygun tedavi ve bakımla bu hastaların yaşam kalitesinin arttığı ve hastanede yatış süresinin kısaldığı görülmektedir [14,15].

Palyatif bakım ünitelerinde ağız sağlığının sürdürülmesi hemşirelerin en önemli görevlerinden biridir. Ancak hemşirelik bakımı ile alakalı süreci ele alan, kanıt sağlayan çalışmalar konusunda bilgiler belirsizdir. Son yıllarda, bibliyometrik analizler, akademisyenler tarafından dergi ve makale performansında, araştırma bileşenlerinde ortaya çıkan eğilimleri ortaya çıkarmak ve mevcut literatürde belirli bir alanın entelektüel yapısını keşfetmek gibi çeşitli nedenlerle kullanılmaktadır [16]. Bu eksiklikten yola çıkılarak gerçekleştirilen bu bibliyometrik çalışmada amaç, palyatif bakım ve ağız sağlığı bakımı ile ilgili yapılmış çalışmalara erişerek bu konudaki süreçleri bibliyometrik olarak analiz etmektir. Bu çalışmanın sağlık bakım hizmeti veren profesyonellere ve araştırmacılara hemşirelik alanında palyatif bakım ve ağız sağlığı ile ilgili güncel konuları ve eğilimleri anlamalarını sağlayarak yeni çalışma konularının belirlenmesi ve bu araştırma alanındaki literatürün genişlemesine ve derinleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. “Palyatif bakım ve ağız sağlığı” konulu makalelerin yayınlandığı kategoriler nelerdir?
2. “Palyatif bakım ve ağız sağlığı” konulu makalelerin ülkelere göre dağılımı nedir?
3. “Palyatif bakım ve ağız sağlığı” konulu makalelerin son 20 yılda yayın yüzdesi nedir?
4. “Palyatif bakım ve ağız sağlığı” konulu makalelerde kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?

2. Materyal ve Metot

Bu çalışmada palyatif bakım ve ağız sağlığı ilişkisi konusunda “Web of Science Core Collection (WoS)” veri tabanında yayınlanan araştırmalar bibliyometrik açıdan incelenerek, uluslararası düzeyde mevcut durumun ortaya konulması amaçlanmıştır. Bibliyometrik analizler için araştırmacıların en çok tercih ettiği veri seti olan WoS bu çalışmada kullanılmıştır [17,18]. Bu araştırmanın verileri 10-15 Ağustos 2023 tarihinde WoS veri tabanında 2003-2023 yılları aralığında bulunan yayınlar arasından toplanmış ve VOSviewer (1.6.15) programı kullanılarak performans analizi ve bilimsel haritalama kullanılarak bibliyometrik olarak analizi yapılmıştır. VOSviewer, ağ verilerine dayalı haritalar oluşturmak ve bu haritaları görselleştirmek için kullanılan bir yazılım aracıdır [19]. Bibliyometrik veriler için WoS veri tabanında “palyatif bakım”, “ağız sağlığı” ve “hemşirelik bakımı” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda, araştırmanın veri seti 215 yayından oluşmuştur.

2.1. Araştırma etiği

Çalışma süreçlerinde herhangi bir insan ve/veya hayvan ile etkileşime geçilmemiş ve bilgi toplanmamıştır. WoS veri tabanı üzerinden yapılmış çalışmalar taranarak ikincil veriler ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle etik kurul onayı alınmamıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Bibliyometrik analizde; WoS kategorisine, doküman çeşidi, yayın yılları, öne çıkan araştırmacılar, öne çıkan ülkeler ve en fazla kullanılan anahtar kelimeler analiz edilmiştir. Yayınlar WoS kategorisinde incelenmiş olup en az 2 yayının yer aldığı kategoriler listelendiğinde sıralamada; Sağlık Bakımı Hizmetleri (n=87), Genel Dahili Tıp (n=44), Hemşirelik (n=34), Onkoloji (n=34), Klinik Nöroloji (n=27), Çevre ve Halk Sağlığı (n=21), Sağlık Politikası Hizmetleri (n=19), Diş Hekimliği ve Ağız Sağlığı (n=16), Geriatri (n=13) kategorilerinde daha fazla yayın olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Web of science kategorisine göre yayınların dağılımı (2003-2023)

Web of Science Kategorisi	Kayıt Sayısı(n=215)**	Yayın Yüzdeleri (%)*
Sağlık Bakımı Hizmetleri	87	40.465
Genel Dahili Tıp	44	20.465
Hemşirelik	34	15.814
Onkoloji	34	15.814
Klinik Nöroloji	27	12.558
Çevre ve Halk Sağlığı	21	9.767
Sağlık Politikası Hizmetleri	19	8.837
Diş Hekimliği ve Ağız Cerrahisi	16	7.442
Geriyatri	13	6.047
Rehabilitasyon	12	5.581
Gerontoloji	6	2.791
DeneySEL Tıp Araştırmaları	5	2.326
Farmakoloji	4	1.860
Biyomedikal Sosyal Bilimler	4	1.860
Cerrahi	3	1.395
Etik	2	0.930
Tıp Bilişimi	2	0.930
Multidisipliner Bilimler	2	0.930
Beslenme Diyetetik	2	0.930
Kulak Burun Boğaz	2	0.930
Psikiyatri	2	0.930
İnterdisipliner Sosyal Bilimler	2	0.930

* Yayın sayısı olarak 2 ve üzeri olan kategoriler dahil edilmiştir.

** Aynı yayın farklı kategorilerde yer almaktadır.

Tablo 2. Doküman türüne göre yayınların dağılımı

Doküman Tipi	Yayın Sayısı (n=215)	Yayının Yüzdeleri (%)
Araştırma makalesi	175	81.395
Derleme	28	13.490
Erken erişim	4	1.860
Bildiri özeti	4	1.860
Bildiri kitabı	3	1.395
Editöre mektup	1	0.465

Yayınların doküman türüne göre dağılımı incelendiğinde sırasıyla; araştırma makalesi (n=175), derleme (n=28), bildiri özeti (n=4), erken erişim (n=4), bildiri kitabı (n=3), editöre mektup (n=1) olduğu görülmüştür (Tablo 2).

Yayınların yıllara göre dağılımı incelendiğinde; 2021 yılında (n=25), 2022 yılında (n=23), 2020 yılında (n=22), 2019 yılında (n=20), 2016 yılında (n=17), 2018 yılında (n=15), 2014 yılında (n=13), 2015 yılında (n=13), 2009 yılında (n=9), 2012 yılında (n=9), 2023 yılında (n=9), 2017 yılında (n=7), 2011 yılında (n=6), 2010 yılında (n=5), 2008 yılında (n=5), 2007 yılında (n=4), 2006 yılında (n=1), 2004 yılında (n=1), 2003 yılında (n=1), olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

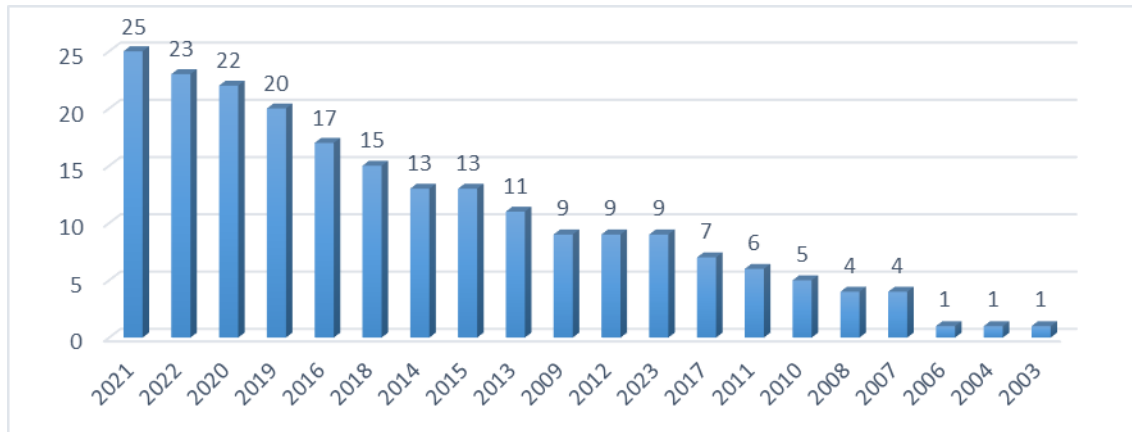
Yayınlarda yazarlara göre yayın sayısı 3 ve üzerinde olan yazarlar incelendiğine; Miyashita M. (n=8), Bruera E. (n=6), Morita T. (n=6), Chen X. (n=5), Good P. (n=5), Hardy J. (n=5), Macdonald ME. (n=5), Yates P. (n=5), Currow DC. (n=4), Miaskowski C. (n=4), Vickerstaff V. (n=4), Agar M. (n=3), Aouizerat BE. (n=3), Dhaliwal JS. (n=3), Harlos M. (n=3), Johnson JT. (n=3), Kurita GP. (n=3), Larkin PJ. (n=3), Lerdal A. (n=3), Lobbezoo F. (n=3), McClement SE. (n=3), Murang ZR. (n=3), Nilssen ML (n=3), Perkins P. (n=3), Van Der Steen J. (n=3) olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Yapılan çalışmada yayınların ülkelere göre dağılımı incelendiğinde en çok yayın yapan ülkelerin sırasıyla; Amerika (n=64), İngiltere (n=34), Avusturalya (n=31), Kanada (n=26), Japonya (n=21), Hollanda (n=14) ve İsveç (n=12) gibi ülkelere olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Yayınlardaki anahtar kelimelerin kullanımı doğrultusunda oluşturulan haritada en çok palyatif bakım (palliative care) kelimesinin kullanıldığı görülmektedir (Şekil 1).

Bu çalışma kapsamında, WoS kategorisinde “palyatif bakım”, “ağız sağlığı” ve “hemşirelik bakımı” kelimeleri ile yapılan taramada, 2023 yılına doğru yayın sayısının artmış olduğu belirlenmiştir. Özellikle 2014 yılından itibaren araştırmalarda artan bir ivme olduğu ve bu ivmenin 2021 yılında en yüksek seviyeye ulaştığı görülmüştür. Ağız sağlığı palyatif bakım ünitelerinde yatan hastaların yaşam kalitesini önemli derecede etkilemektedir [2,3,9]. Bu sonuç palyatif bakım hizmetlerinde iyi bir yaşam kalitesinin sürdürülmesi için son yıllarda ağız sağlığının daha çok önemsendiğini düşündürmektedir.

Tablo 3. Yayın yılına göre yayınların dağılımı (2003-2023)

Tablo 4. Yazarlara göre yayınların dağılımı (2003-2023)

Yazarlar	Kayıt Sayısı (n=215)*	Yayın Yüzdesi (%)
Miyashita M	8	3.721
Bruera E	6	2.791
Morita T	6	2.791
Chen X	5	2.326
Good P	5	2.326
Hardy J	5	2.326
Macdonald ME	5	2.326
Yates P	5	2.326
Currow DC	4	1.860
Miaskowski C	4	1.860
Vickerstaff V	4	1.860
Agar M	3	1.395
Aouizerat BE	3	1.395
Dhaliwal JS	3	1.395
Harlos M	3	1.395
Johnson JT	3	1.395
Kurita GP	3	1.395
Larkin PJ	3	1.395
Lerdal A	3	1.395
Lobbezoo F	3	1.395
Mcclement SE	3	1.395
Murang ZR	3	1.395
Nilsen ML	3	1.395
Perkins P	3	1.395
Van Der Steen JT	3	1.395

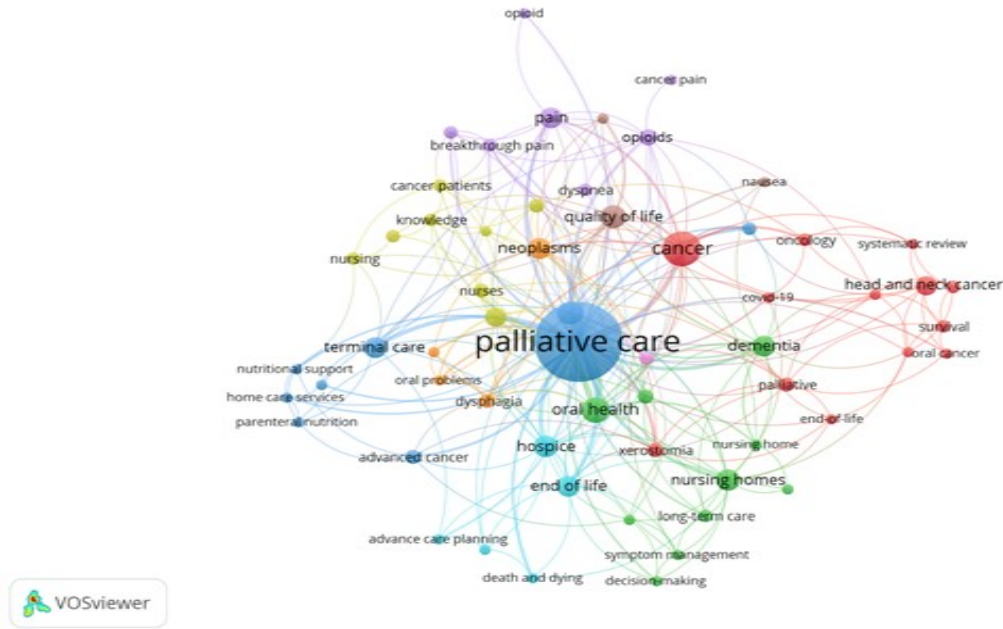
*Yayın sayısı 3 ve üzeri olan yazarlar dahil edilmiştir.

Tablo 5. Ülkelere göre yayınların dağılımı (2003-2023)

Ülkeler	Kayıt Sayısı (n=215)*	Yayın Yüzdesi (%)
Amerika	64	29.767
İngiltere	34	15.814
Avusturalya	31	14.419
Kanada	26	12.093
Japonya	21	9.767
Hollanda	14	6.512
İsveç	12	5.581
Norveç	9	4.186
Brezilya	8	3.721
Fransa	8	3.721
İrlanda	8	3.721
İtalya	8	3.721
Çin	6	2.791
Danimarka	5	2.326
Hindistan	5	2.326
İsrail	5	2.326
İskoçya	5	2.326
İsviçre	4	1.860
Brunei	3	1.395
Almanya	3	1.395
İran	3	1.395
Yeni Zelanda	3	1.395
Galler	3	1.395
Belçika	2	0.930
Kolombiya	2	0.930

*Yayın sayısı 2 ve üzeri olan ülkeler alınmıştır.

Yapılan çalışmada yayınların ülkelere göre dağılımı incelendiğinde en çok yayın yapan ülkelerin sırasıyla; Amerika (n=64), İngiltere (n=34), Avusturalya (n=31), Kanada (n=26), Japonya (n=21), Hollanda (n=14) ve İsveç (n=12) gibi ülkelerde olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Şekil 1. Makalelerde yer alan anahtar kelimelerin haritalaması

Bibliyometrik analizde araştırmaların büyük çoğunluğunun Amerika, İngiltere Kanada gibi gelişmiş ülkelerde yapıldığı belirlenmiştir. Gelişmiş ülkelerde özellikle 1990'lı yıllardan sonra palyatif bakımla ilgili hizmetlerde artış gözlenmiştir [20,21] ve bu ülkelerde ulusal sağlık hizmetlerinin bir parçası olarak palyatif bakım sağlık sistemlerine iyi düzeyde entegre edilmiştir [20,22]. Ayrıca palyatif bakımla ilgili raporlar incelendiğinde, çok az ülkede özellikle gelişmiş ülkelerde bakım hizmetleri entegrasyonunun ileri düzeyde olduğu görülmektedir [21,23]. Gelişmiş ülkelerdeki araştırma sayısının fazla olması, palyatif bakım hizmetlerinin sağlık hizmetlerinin içine entegre edilmesine, hasta değerlendirmelerinin düzenli bir şekilde yapılmasına, kayıt sistemlerinin iyi olmasına bağlanabilir. Bu ülkelerde palyatif bakımda ağız sağlığı ile ilgili çalışmaların daha fazla olmasının bir diğer nedeni de palyatif bakıma kabul edilen hastaların büyük çoğunluğunun ağız sorunlarının çok sık görüldüğü, gelişmiş ülkelerde oranı çok yüksek olan kanser tedavisi alan hasta sayısının fazla olmasına bağlanabilir [24-27].

Palyatif bakım hizmetleri ile ilgili yönerge Türkiye'de 2014 yılında oluşturulmasına ve hedeflerin çoğunun gerçekleştirilmiş olmasına rağmen [22,28], WoS veri tabanında yürütülen bibliyometrik analiz sonucunda Türkiye'den ağız sağlığı ve palyatif bakım ile ilgili yayın görülebilmiştir. Bu sorunun oluşmasında palyatif bakım ünitelerinde çalışan sağlık profesyonellerinin ağız bakımının önemi ve bakım kalitesini iyileştirmeye yönelik araştırmalar yapma konusunda

farkındalıklarının iyi düzeyde olmamasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Palyatif bakımda ağız sorunları ile ilgili konularda hemşirelerin yaptığı çalışma sayısı az bulunmuştur. Palyatif bakımda özellikle tüm sağlık profesyonelleri arasında hemşireler anahtar role sahiptir [29]. Bu alanda hastalarla temas eden ilk sağlık profesyoneli hemşirelerdir. Hemşirelerin bu bireylerdeki risk faktörlerinin belirlenmesi, ağız problemlerinin tanınması ve kanıta dayalı müdahalelerin uygulanması konusunda önemli sorumlulukları bulunmaktadır [30-32]. Bu düşünceden hareketle hemşirelik alanında daha çok araştırma beklenirken toplamda son 20 yıldaki araştırma makale sayısı düşük bulunmuştur. Hemşirelerin ağız bakımının önemi ve araştırmalar yapma konusunda teşvik edilmesi ile sayıların artacağı öngörülmektedir.

Literatürde, palyatif bakım alan hastalardaki ağız bakımının sıklıkla arka planda kalmakta olduğu, ağız sağlığı ihtiyaçlarının görmezden gelindiği ya da unutulduğu gösterilmiştir [3,9]. Ayrıca ağız sorunlarının genellikle rapor ya da kayıt edilmediği de yapılan çalışmalarda belirtilmiştir [2,3,5,33].

4. Sonuç

Çalışma kapsamında, WoS veri tabanında "palyatif bakım", "ağız sağlığı" ve "hemşirelik bakımı" kelimeleri ile yapılan taramada "Sağlık Bakım Hizmetleri" kategorisinde daha çok yayın olduğu, konu ile ilgili ele alınan yayınlara 1191 yazarın katkıda bulunduğu, Miyashita M. tarafından konuya yönelik yapılan yayın sayısının daha fazla olduğu, Currow DC. tarafından yapılan çalışmalarda atf sayısının daha fazla olduğu, en çok yayının sırayla Amerika ve İngiltere'de olduğu saptanmıştır. Yayın oranının yoğun şekilde 2021 yılında olduğu, en sık kullanılan ve en fazla bağlantı bulunan anahtar

kelimenin “palyatif bakım” olduğu sonuçları elde edilmiştir.

Palyatif bakımda ve ağız sağlığı hakkında yapılan çalışmaların az olduğu, hemşirelik çalışmalarının sınırlı olduğu ve konu ile ilgili daha fazla çalışmanın yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yayınların ve araştırmaların teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir.

Referanslar

1. Kızıltan, B, Berber, E, Kardiyovasküler hastalıklarda ağız sağlığının önemi, hemşirenin rolü ve bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımı. *Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi*, 2019,10(23),145-153.
2. Magnani, C, Mastroianni, C, et al. Oral hygiene care in patients with advanced disease: An essential measure to improve oral cavity conditions and symptom management. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine*, 2019,36(9),815-819.
3. Gustafsson, A, Skogsberg, J, Rejnö, A, Oral health plays second fiddle in palliative care: an interview study with registered nurses in home healthcare, *BMC Palliative Care*, 2021, 20,173.
4. Abrar, S, Patil, PM, Palliative oral healthcare for patients with terminal stages of malignancy. *Biomedical Journal of Scientific & Technical Research*, 2020,31(1),23888-904.
5. Wu TY, Liu HY, Chen HC, Huang ST, Chen PH. Professional oral care in end-of-life patients with advanced cancers in a hospice ward: Improvement of oral conditions. *BMC Palliative Care*, 2020;9(1):181. doi: 10.1186/s12904-020-00684-0.
6. Kvalheim, SF, Strand, GV. A narrative of oral care in palliative patients. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2022,19(10),6306.
7. Sonis, ST, Mucositis: the impact, biology and therapeutic opportunities of oral mucositis. *Oral Oncology*, 2009,45(12),1015-1020.
8. Benzer, H, Ovayolu, N. Kemoterapi alan hematoloji hastalarında oral mukozit riskinin değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri ve Klinik Araştırmaları Dergisi*, 2022,1(1):55-62
9. Singh, AK, Mishra, R, et al. Assessment of oral health-care needs for patients under palliative care, *Journal of Pharmacy&Bioallied Sciences*, 2021,13(11),180-183.
10. de Pauli, PM, Palmier, NR, et al. The impact of radiation carries in the quality of life of head and neck cancer patients. *Support Care Cancer*, 2020,28,2977-2984.
11. Furuya, J, Suzuki, H, et al. Factors affecting the oral health of inpatients with advanced cancer in palliative care. *Support Care Cancer*, 2022,30(2),1463-1471.
12. Bhandari, S, Soni, BW, Gupta, A, Ghoshal, S. Time required for prophylactic oral care in head and neck cancer patients scheduled for radiotherapy: A single center, prospective cohort study. *Head & Neck*, 2023,45, 913-920.
13. Soileau, K, Ester N. The hospice patient’s right to oral care: Making time for the mouth. *Journal of Palliative Care*, 2018;20(10); 1-5. <https://doi.org/10.1177/0825859718763283>.
14. Liu, YC, Wu, CR, Huang, TW, Preventive Effect of Probiotics on Oral Mucositis Induced by Cancer Treatment: A Systematic Review and Meta-Analysis. *International Journal of Molecular Sciences*, 2022,23(21),13268.
15. Chan, X, Tay, L, et al. Effectiveness of photobiomodulation and oral cryotherapy on oral mucositis among patients undergoing chemotherapy conditioning prior to hematological stem cell transplantation. *Seminars in Oncology Nursing*, 2023,151405. *Advance Online Publication*.
16. Donthu, N, Kumar, S, et al. How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 2021,133,285-296..
17. Karagöz, B, Şeref, İ, Değerler Eğitimi Dergisi’nin bibliyometrik profili (2009-2018), *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2019,17(37), 219-246.
18. Moral-Munoz, JA, Herrera-Viedma, E, Software tools for conducting bibliometric analysis in science:An -up-to-date review. *El Profesional De La Informacion*, 2020,29(1),273-289.
19. van Eck, NJ, Waltman, L, Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 2010,,84(2), 523-538.
20. Bag, B, Almanya örneğinde sağlık sisteminde palyatif bakım uygulamaları, *Türk Onkoloji Dergisi*, 2012,27(3),142-149.
21. Sarman, A. Palyatif/pediyatrik palyatif bakımın tarihsel gelişim süreci, ilkeleri ve hemşirelik bakımı. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2019,8(3), 153-160.
22. Kavsur, Z, Sevimli, E, Bazı gelişmiş ülkelerde ve Türkiye’de palyatif bakım hizmetlerinin karşılaştırmalı analizi, *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 2020,2(4),715-730.
23. Lynch, T, Connor, S, Clark, D, Mapping levels of palliative care development: A global update, *Journal of Pain and Symptom Management*, 2013,45(6),1094-106.
24. Turkey Global Cancer Observatory, (2020), <https://gco.iarc.fr/today/data/factsheets/populations/792-turkey-fact-sheets.pdf>. (erişim tarihi 9.8.2023).
25. Lalla, RV, Saunders, DP, Peterson, DE, Chemotherapy or radiation-induced oral mucositis. *Dental Clinics of North America*, 2014,58(2),341-349.
26. Pulito, C, Cristaudo, A, et al. Oral mucositis: the hidden side of cancer therapy, *Journal of Experimental & Clinical Cancer Research* : CR, 2020,39(1),210.
27. Zwicker, P, Freitag, M, et al. Antiseptic efficacy of two mouth rinses in the oral cavity to identify a suitable rinsing solution in radiation- or chemotherapy induced mucositis. *BMC Oral Health*, 2023,23,176.
28. Koç, A, Türk tıp tarihinde palyatif bakım, *Anesteziyoloji ve Reanimasyon Uzmanları Derneği Dergisi*,2021,29(3),159-64.
29. Steinmann, D, Babadağ, SB, et al., Nursing procedures for the prevention and treatment of mucositis induced by cancer therapies: Clinical practice guideline based on an interdisciplinary consensus process and a systematic literature search. *Integrative Cancer Therapies*, 2021,20,1534735420940412.
30. Çıtlak, K, Kapucu, S, Kemoterapi alan hastalarda görülen oral mukozitin önlenmesi ve tedavisinde güncel yaklaşımlar: Kanıta dayalı uygulamalar. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 2015,2(1),70-77.
31. Pai, RR, Ongole, R, et al. Oral care protocol for chemotherapy and radiation therapy-Induced oral complications in cancer patients: Study protocol, *Asia-Pacific Journal of Oncology Nursing*, 2019,6(4),417-423.
32. Özdemir, S, Zülfiakar, OB, Kemoterapi alan lösemili çocuklarda hasta ailesi ve bakım veren hemşireye yapılan eğitimin oral mukozitlerin kontrolüne etkisi. *Göbeklitepe Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2022,5(8),88-97.
33. Venkatasalu, MR, Murang, ZR, et al. Why oral palliative care takes a backseat? A national focus group study on experiences of palliative doctors, nurses and dentists, *Nursing Open*. 2020,7(5),1330-1337.

<http://edergi.cbu.edu.tr/ojs/index.php/cbusbed> isimli yazarın CBU-SBED başlıklı eseri bu Creative Commons Alıntı-Gayriticari4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

